Tezkire ve Divan Edebiyatı Geleneği

Cevap Anahtarı · Kısa Çözümler

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1. **1–c 2–a 3–ç 4–b**
   Bu kavramlar divan edebiyatı geleneğinin temel terimleridir.

2. **B) Mecâlisü'n-Nefâis**
   Ali Şîr Nevâî'nin eseridir. Heşt Bihişt ise Anadolu sahasının ilk tezkiresidir.

3. **D – D – Y – D**
   Tezkire maddelerinde çoğunlukla şairin şiirlerinden örnek beyitler verilir.

4. **E) Şairin divanının kaç beyitten oluştuğuna**
   Bursa (doğum yeri), divan kâtipliği (meslek), tatlı sözlü (kişilik) ve bir beyit verilmiştir; divanın hacmi belirtilmemiştir.

5. **a) Sehî Bey b) matla, makta c) aruz**
   Heşt Bihişt, Sehî Bey'in eseridir.

6. **A) Kalemî**
   Makta beytinde şair kendi mahlasını kullanır: Kalemî.

7. **C) Yunus Emre**
   Yunus Emre tasavvufi halk şiirinin büyük şairidir; tezkire yazmamıştır.

8. **B) Mazmun**
   Mazmun, divan şiirinin ortak imge ve benzetme hazinesidir.

9. **E) Pek çok şair hakkında başka yerde bulunmayan bilgileri ve şiir örneklerini korumaları**
   Tezkireler, şairlerin hayatı ve şiirleri hakkında temel kaynaklardır.

10. **Örnek: Benzerlik: İkisi de gerçek kişilerin hayatlarını ve eserlerini tanıtır. Fark: Tezkire süslü bir dille, çoğu zaman rivayetlere ve yazarın kanaatine dayanarak yazılır; biyografi ise belgelere dayanan, daha nesnel ve sade bir dille yazılır.**
    İki tür de biyografik bilgi verir; dil ve nesnellik bakımından ayrılır.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 **D) Şiirleri akıcı, söyleyişi temizdir; ancak mazmunlarında yenilik azdır.**
Şairin şiir dili ve imgeleri değerlendirilmiştir; diğerleri biyografik bilgidir.

12 **A) şem' (mum) – pervâne – bülbül**
Mum ve pervane, gül ve bülbül divan şiirinin bilinen mazmun çiftleridir.

13 **D) I ve III**
Tezkireler zaman zaman duyumlara ve fıkralara (rivayet) da dayanır.

14 **Örnek: Bilgili ve ince ruhlu, sohbeti hoş, tatlı sözlü bir kişidir.**
Sadeleştirmede anlam korunarak sözcükler günümüz Türkçesiyle karşılanır.

15 **A) Şair, mahlasını genellikle gazelin son beytinde kullanarak şiire imzasını atar.**
Makta beyti, şairin mahlasını söylediği beyittir.

16 **B) Heşt Bihişt – Sehî Bey**
Mecâlisü'n-Nefâis Ali Şîr Nevâî'nin, Heşt Bihişt Sehî Bey'in eseridir.

17 **E) Dönemin edebî ve sosyal hayatına dair canlı gözlemler sunması**
Şairlerin huyları, meclisleri, atışmaları dönemin sosyal hayatını yansıtır.

18 **C) Şiirlerin hece ölçüsüyle ve dörtlük birimiyle yazılması**
Hece ölçüsü ve dörtlük halk şiirinin özellikleridir.

19 **Örnek: Nesnel: "Bursa'dandır." / "Divan kâtipliği yapmıştır." Öznel: "Tatlı sözlü, güler yüzlü, sohbeti hoş bir kimsedir." / "Mazmunlarında yenilik azdır."**
Kanıtlanabilen bilgiler nesnel, beğeni ve yorum içerenler özneldir.

20 **D) Tezkireler, ünlü kişilerin adını ve eserlerini anarak unutulmamalarını sağlar.**
Anmak-hatırlamak anlamı, şairlerin hatırasını yaşatma amacıyla örtüşür.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 **E) Tezkireler, yazıldıkları dönemin edebî zevkini yansıtan belgelerdir.**
Parçaya göre tezkire yazarının övgü ve yergileri, dönemin şiir anlayışını da gösterir.

22 **C) Şairin yaşadığı dönemde çıkan bir savaşın bütün safhalarının ayrıntılı anlatımı**
Şuara tezkiresi şairin hayatını ve şairliğini tanıtır; savaşın ayrıntılı anlatımı tarih kitabına aittir.

23 **C) I ve II**

Mahlas geçtiği için makta beytidir; kalemin ağlaması, kâğıdın yanması abartıdır (mübalağa). Divan beyitleri aruzla yazılır.

24 **D) Şiirin tarihsel gelişimini izlemeyi kolaylaştırması**

Devirlere göre sıralama, dönemden döneme değişimi görmeyi sağlar.

25 **B) İkisi de gerçek bir kişinin hayatına ve kişiliğine dair bilgi verir.**

İki tür de biyografik bilgi içerir; nekroloji ölüm üzerine yazılır, tezkire bu zorunluluğu taşımaz.

26 **Örnek: Nesimî-i Genç: Konyalıdır, asıl adı Ahmet'tir. Medresede okumuş, sonra muallimlik etmiştir. Alçak gönüllü, az konuşan bir kimsedir. Şiirleri içli ve sade olup gençliğine göre olgundur.**

Madde; ad-mahlas, memleket, meslek, kişilik ve edebî değerlendirme bölümlerini içermelidir.

27 **A) Eser, şairleri belirli ölçütlere göre bölümlere ayırarak düzenlemiştir.**

Sekiz bölüme ayrılması, şairlerin belirli bir düzen içinde gruplandırıldığını gösterir.

28 **B) Öznel bir bakış açısıyla yazılmaları**

"Görmek istediğini anlatır" ifadesi tezkire yazarının öznelliğini eleştirir.

29 **E) Divan şiirinde ustalık, ortak imgeleri özgün bir söyleyişle işlemekle ölçülür.**

Parçaya göre ölçüt, bilinen imgeyi yeni bir incelikle yeniden kurmaktır.

30 **Örnek: İkisi de şairleri ve yazarları tanıtmak amacıyla yazılmıştır. Ancak tezkireler süslü bir nesirle ve yazarın kişisel kanaatleriyle yazıldığı için daha öznel; yazar sözlükleri ise sade bir dille, belgelere dayanarak hazırlandığı için daha nesnel ve güvenilirdir.**

Karşılaştırma amaç, dil ve güvenilirlik ölçütlerini içermelidir.